

Krachten bundelen in de uitvoering

Congres Regionale Energie en Lokale Warmte



‘Op olifantenjacht’ **Reint Jan Renes en Bas Koopman**



De tegenkracht van de **status quo** en de dwingende behoefte aan **individuele vrijheid**



Reint Jan Renes, November 2023





Lectoraat Psychologie voor een Duurzame Stad

LECTORAAT **PSYCHOLOGIE** VOOR EEN **DUURZAME** STAD



▶ Reint Jan Renes



▶ Marije van Gent



▶ Loes Kreemers



▶ Carlijn Kappers



▶ Willemijn Vermeer



▶ Danique Bredenoort



▶ Eva Post



▶ Milan Tamis



▶ Helena Schmidt



▶ Krispijn Faddegon



▶ Melle Krikke



▶ Ellen Abbes



Hogeschool van Amsterdam

Creating Tomorrow



Duurzaam gedrag?



Faciliteren en stimuleren van

energiezuinig gedrag

bij mensen met een laag inkomen

Energie besparen in huis is goed voor de portemonnee en voor het klimaat, maar energiezuinig gedrag is niet vanzelfsprekend. Voor mensen met een laag inkomen zijn er verschillende uitdagingen en is een goede balans nodig tussen wat van hen wordt gevraagd en wat ze kunnen opbrengen.

De uitdagingen en aanbevelingen komen uit het onderzoeksrapport: *Een realistisch perspectief op energiezuinig gedrag bij inwoners van de Indische Buurt met een laag inkomen*

KLIK HIER VOOR
HET RAPPORT



UITDAGINGEN

Overbelasting

Energie besparen in huis vraagt om een investering in tijd, moeite en of geld. Een tekort aan geld legt beslag op mentale ruimte van mensen en trekt hun aandacht naar het hier en nu. Daarom zijn mensen met een laag inkomen vaak niet gemotiveerd en niet in staat om deze investeringen te doen.



Wantrouwen

Door negatieve ervaringen kunnen mensen een gebrek aan vertrouwen hebben in hun eigen capaciteit en in de intenties van instanties. Hierdoor kunnen mensen in de weerstand schieten en minder geneigd zijn adviezen op te volgen. Ook ervaren ze vaak stress wanneer ze in een afhankelijkheidspositie worden gebracht.



Onduidelijke opbrengst

De meeste mensen weten dat energie geld kost en vinden zuinig omgaan met energie belangrijk omdat ze hier geld mee kunnen besparen. Maar energie is niet tastbaar en de opbrengst van energiezuinige handelingen is niet altijd duidelijk. Vaak wordt pas aan het eind van het jaar berekend hoeveel iemand terugkrijgt.



AANBEVELINGEN

Ontzorg

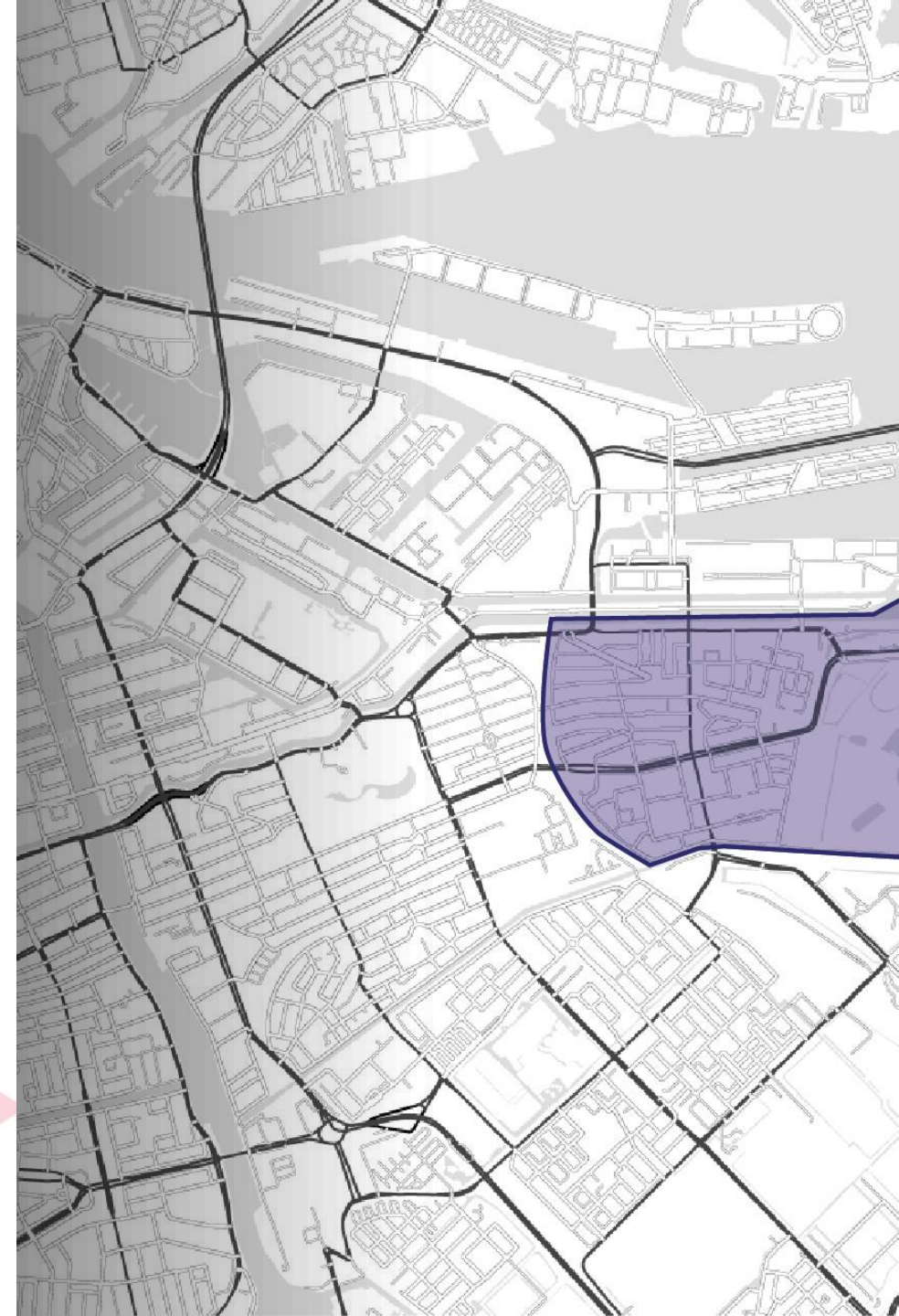
Energiezuinig gedrag moet zoveel mogelijk praktisch worden ondersteund om de kans te vergroten dat mensen dit ook gaan doen. Installeer besparingsproducten en creëer financiële ruimte. Maak het écht gemakkelijk, bied hulp en een luisterend oor aan. Houd communicatie simpel en beknopt.

Creëer vertrouwen

Het is belangrijk dat mensen het vertrouwen hebben dat zij in staat zijn om energie te besparen en zich gesteund voelen door betrokken instanties. Zet mensen daarom in hun kracht. Erken wat al goed gaat en dring geen hulp op. Wees transparant, toegankelijk en luister naar mogelijke zorgen en behoeften.

Maak relevant

Om het besparen van energie relevant te maken moet duidelijk zijn wat het mensen op korte termijn oplevert. Maak het tastbaar en breng de beloning dichtbij zodat mensen eerder profijt ervaren van hun aanpassingen. Daarnaast mag er geen twijfel zijn over de effectiviteit van de maatregelen.



eHUBs: van privé
autobezit naar collectief
deelvervoer



LEUVEN
EEUWENOUW
SPRINGLEVEND



Nijmegen



MANCHESTER
CITY COUNCIL



Dreux

Kempton Allgäu

Interreg
North-West Europe
eHUBS
European Regional Development Fund



New Energy and mobility Outlook for the Netherlands (NEON)



Nederlandse Organisatie
voor Wetenschappelijk
Onderzoek



UNIVERSITEIT TWENTE.

TILBURG
UNIVERSITY



Understanding
Society

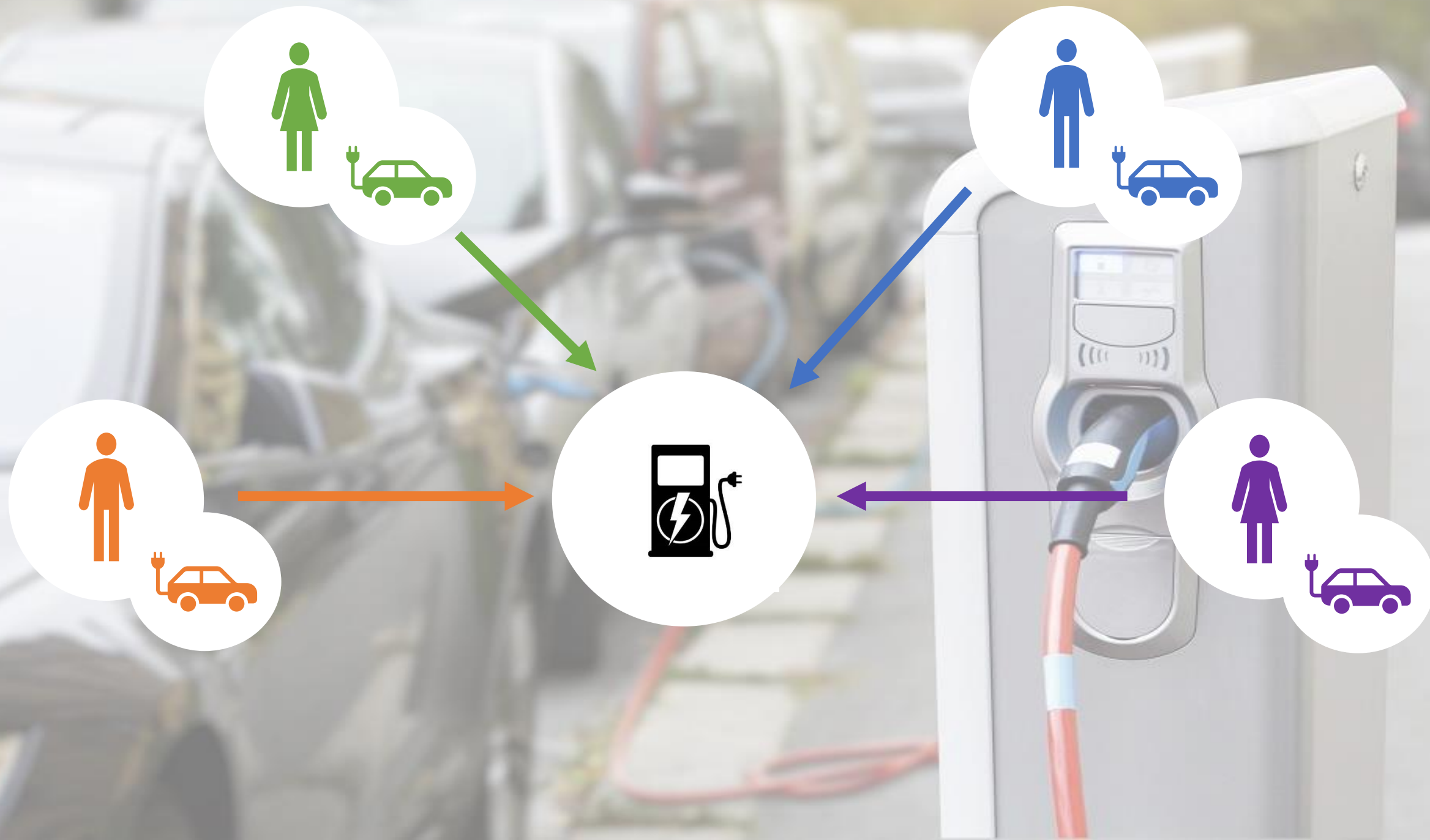
Erasmus
University
Rotterdam



Airborne wind energy systems - Wind energy 2.0

Helena Schmidt,
Promovendus
NEON Project





**“Krachten bundelen in
de uitvoering”**



FUCKING ASO!

HAAL JE FUCKING AUTO WEG ALS
JE KLAAR BENT MET LADEN!

DOOR JOU KUNNEN ANDEREN
NIET LADEN. HUFTER!

Gelazer aan de laadpaal

Sociaal en asociaal gedrag bij publieke laadinfrastructuur

Milan Tamis, Promovendus: NEON Project

 Amsterdam University
of Applied Sciences

 **TU Delft** Delft
University of
Technology

TU/e EINDHOVEN
UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY

“Ergens **bewust van zijn
en er naar **handelen** zijn
twee verschillende
dingen”**

(Uit: Tijd voor biodiversiteit, Naturalis, september 2021)



- ‘Action, action, action’
(Premier Rutte op de klimaattop in Glasgow, 1 november, 2021)



“Kan technologische innovatie ons uit de klimaatcrisis helpen?”

‘Dragons of inaction’

- Technosalvation
- Optimism bias

Gifford, 2011

FALSE **CONSENSUS**



**“Krachten bundelen in
de uitvoering”**



Generieke draagvlak

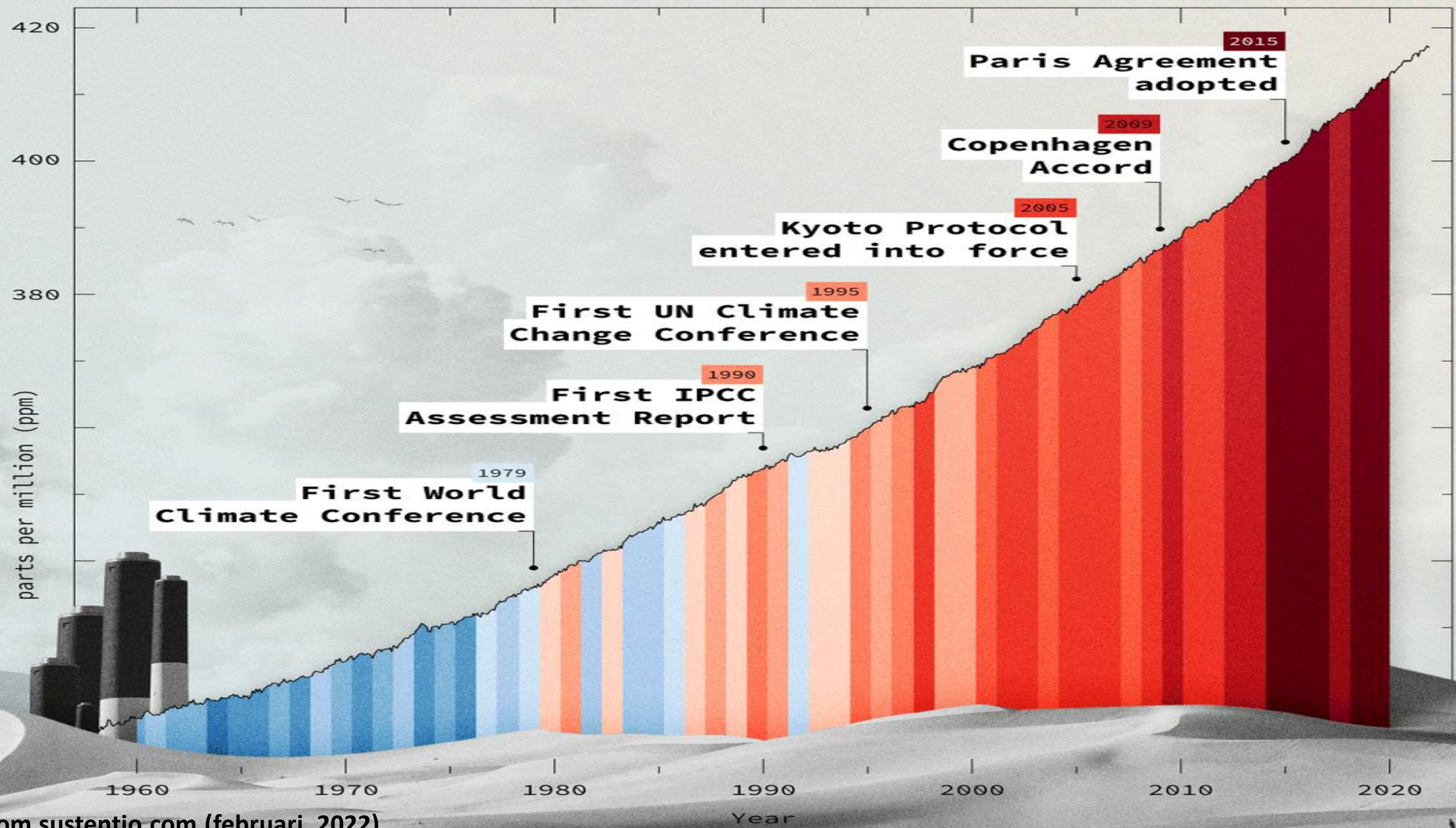
≠

(Individuele) actie



Trends in Atmospheric CO₂ vs Global Temperature Change

#climateINACTIONstripes



Composite Graph of: Atmospheric CO₂ at Mauna Loa Observatory, December 2021 – Scripps Institution of Oceanography & NOAA Global Monitoring Laboratory | #ShowYourStripes – Graphics & Lead Scientist: Ed Hawkins, National Centre for Atmospheric Science, University of Reading; Data: UK Met Office | Design by: sustentio [PG] | Licence: CC-BY
@wetterdario @wetterdario @wetterdario @wetterdario @wetterdario



optimisme

Onrealistisch

‘Solution **Aversion**’



Weersextremen







'Beste tijdperk van auto ligt nog voor ons'

Mark Harbers, maart 2023



Motivationaleel
Ambivalent

“Having simultaneously **positive and **negative** evaluations - regarding changing behaviour towards a more **environmentally friendly** lifestyle.”**





Windturbine in de wijk? Warmtenet?

Geen vlees meer?

Geen tegels in de tuin?

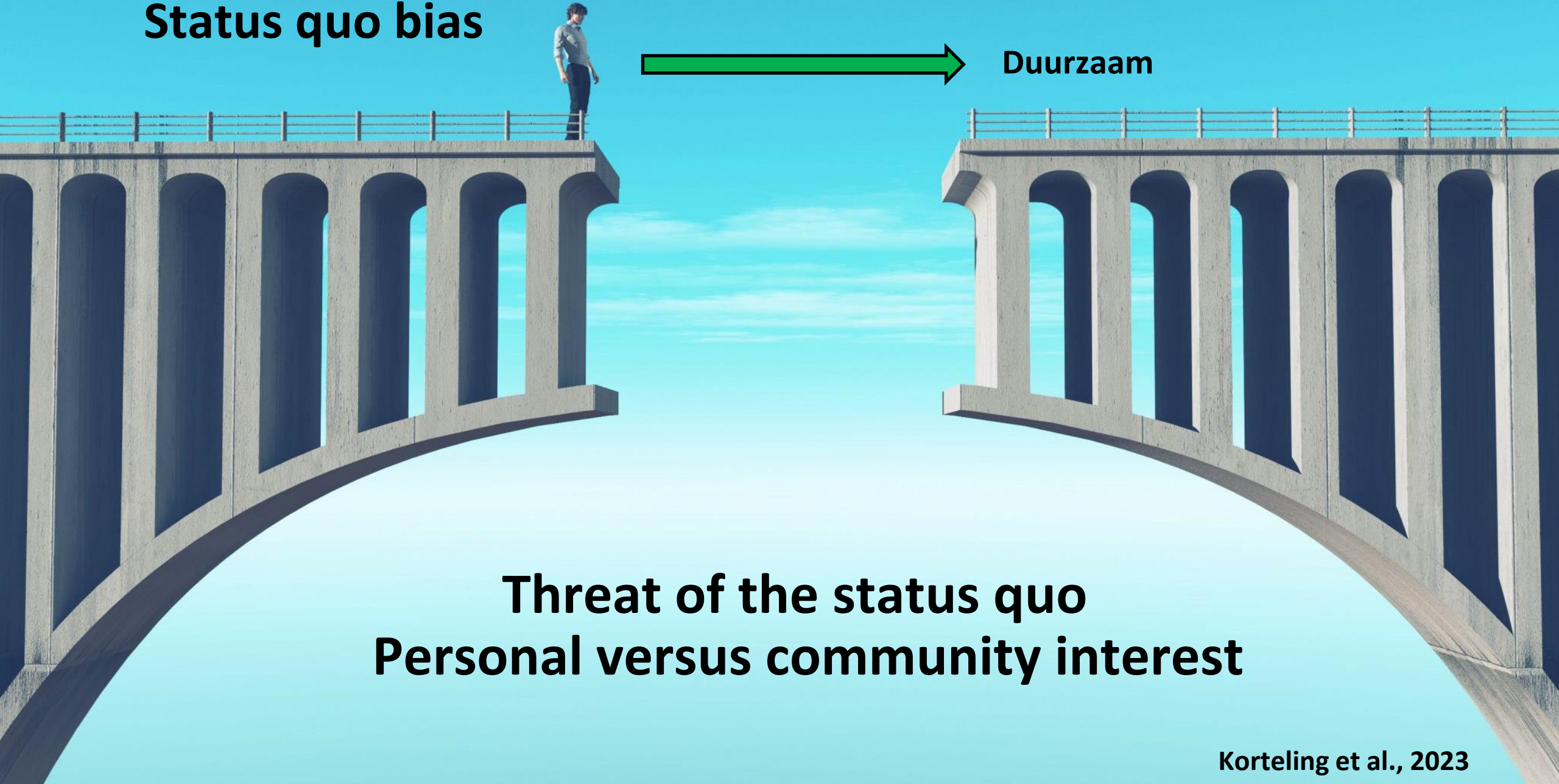
Eigen auto weg doen?



Duurzaam



Selfishness and self-interest
Status quo bias



Duurzaam

Threat of the status quo
Personal versus community interest



0



Shutterstock / Great Pics Worldwide / Peter J. Wilson

**Klimaatverandering: burger wacht op bedrijven,
bedrijven wachten op overheid, overheid wacht op
burger**

Bron: De Speld, 17 Augustus 2022

Copingstrategieën -1

**Onrealistisch
Optimisme** 'Ach
joh, de techniek
lost het wel op.'

Social validation
'In mijn wijk heeft
nog niemand een
warmtepomp'

Copingstrategieën -2

**Advantage
Comparison** 'Weet je
hoeveel wij al doen
vergeleken met
andere landen?'

Source derogation 'Al
die *zogenamd*
wetenschappelijke
studies zijn helemaal
niet onafhankelijk'

Copingstrategieën -3

Selective exposure 'Ik las pas nog dat het met kernenergie gewoon kunnen oplossen'

Moral Licensing 'We douchen al een stuk korter, zetten de thermostaat op 19 en scheiden ons afval'

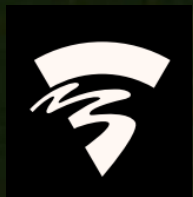


De uitdaging

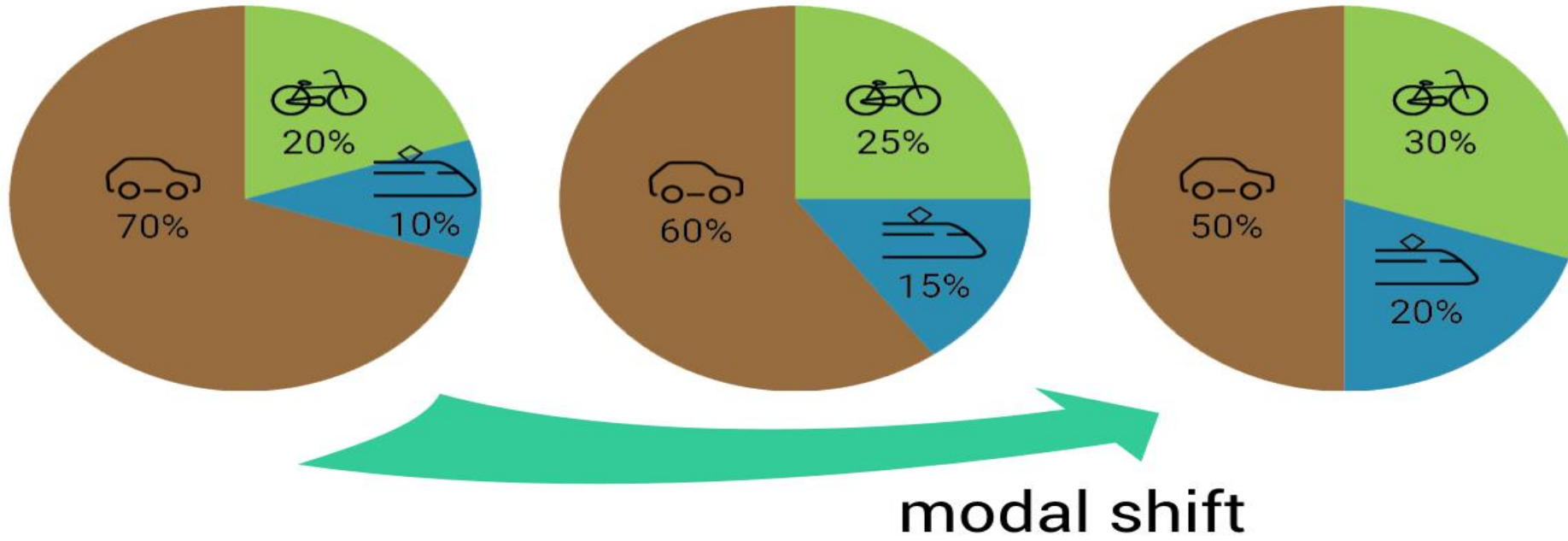
Hoe integreren we
psychologische
inzichten over de
tegenkrachten van
gedragsverandering in
de energietransitie?



De **psychologie** van het **loslaten**



modal split



Lopen/fietsen
Deelvervoer
OV

Twee-sporen beleid



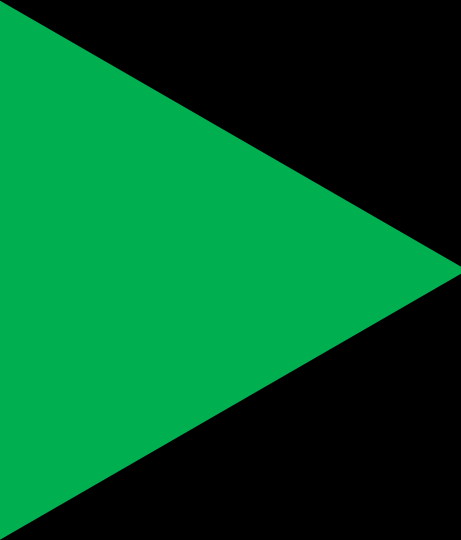
Losweken



Stimuleren

Lopen/fietsen
Deelvervoer
OV

Twee-sporen mobiliteitsbeleid



Rebound effecten en negative spillovers

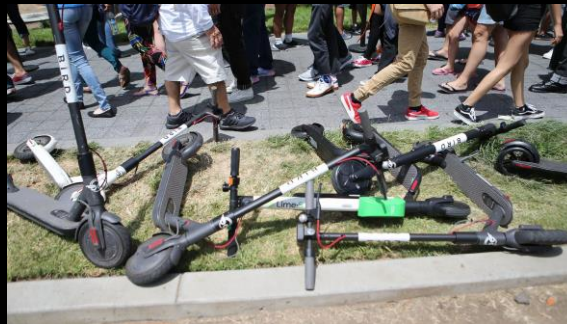


Wat **vervangt** het – of wie **gebruikt** het?

Autogebruik ↑

Actieve ritjes ↓

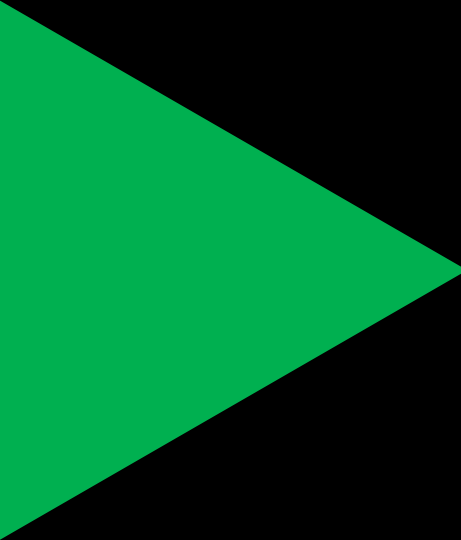
ov ↓



Deelvervoer in Zurich stoot **meer CO2** uit
dan de alternatieven die ze vervangen.

Reck, Martin and Axhausen (2021)





Verklaringen (en
oplossingen) hebben
meerdere **dieptelagen** en
meerdere **routes**

PROBLEEM

DOELGEDRAGINGEN

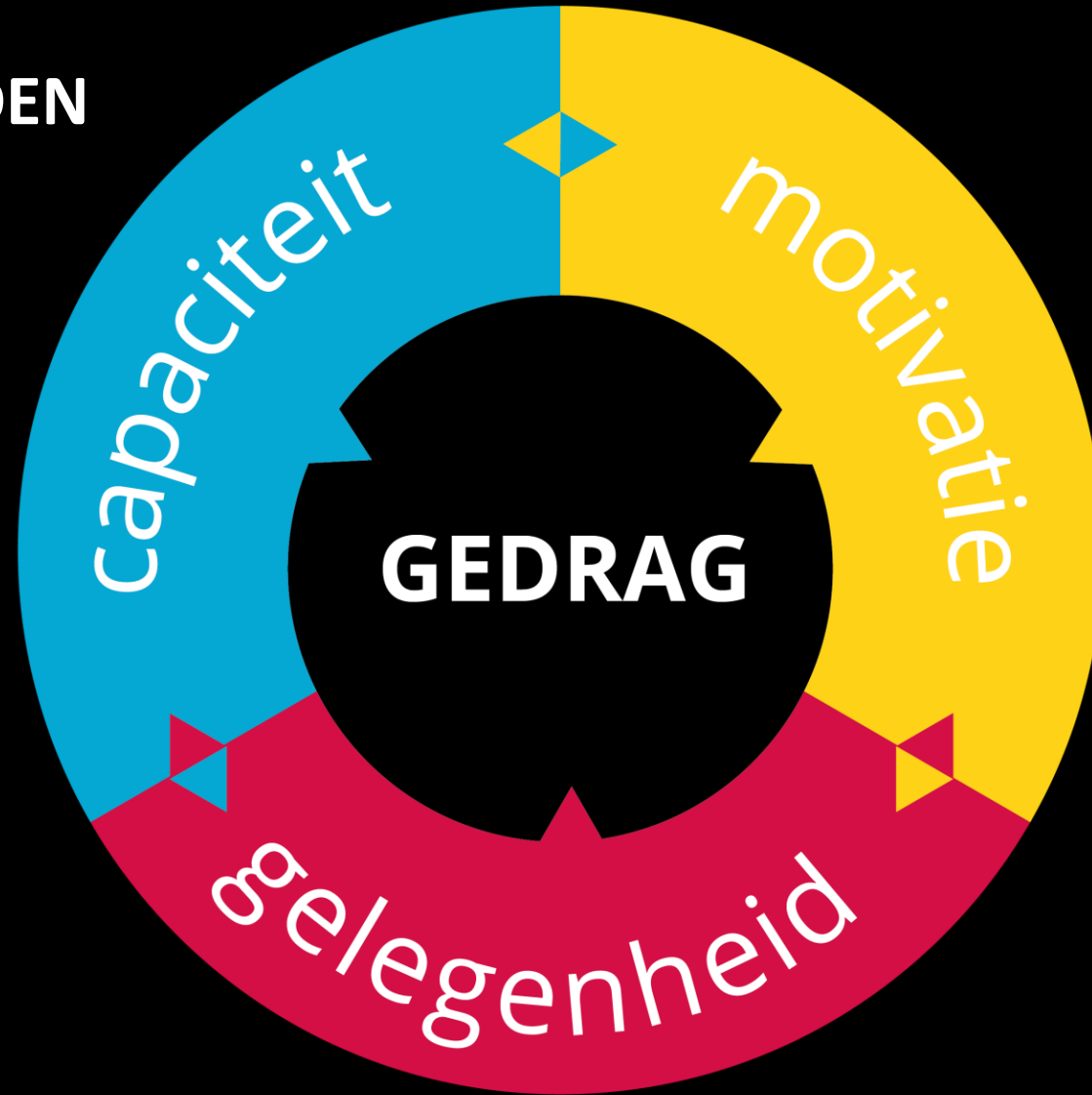
MAATREGELEN

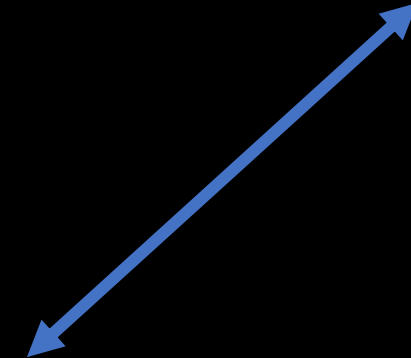
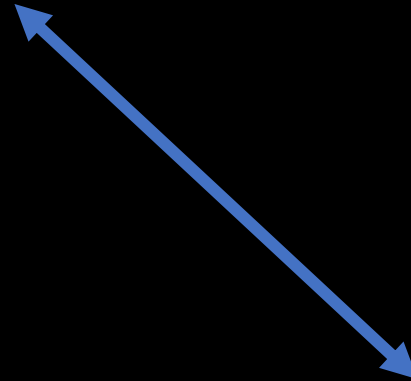
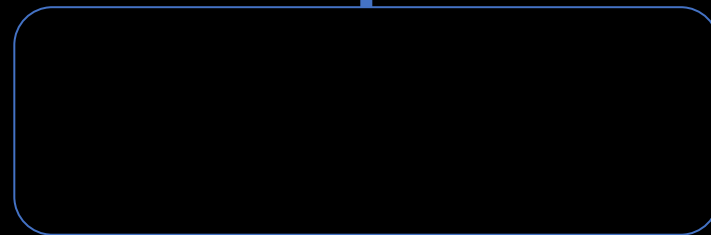
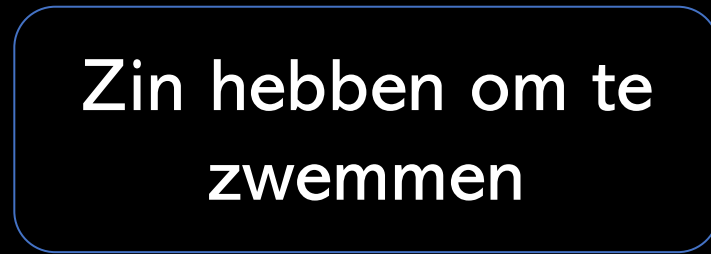
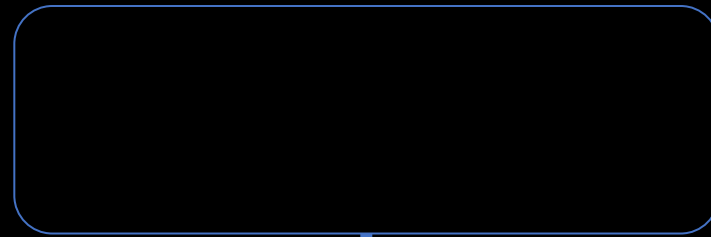


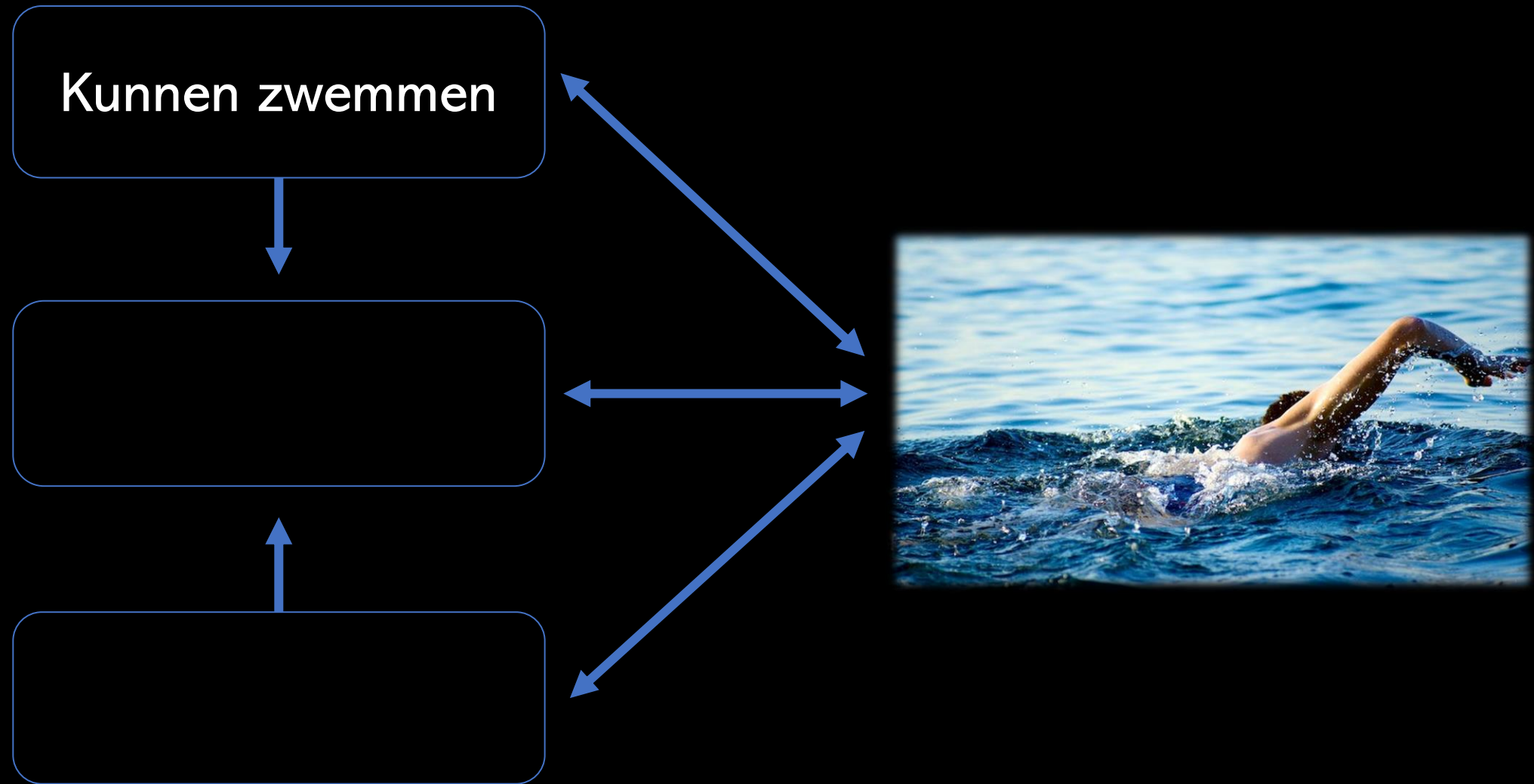
RANDVOORWAARDEN

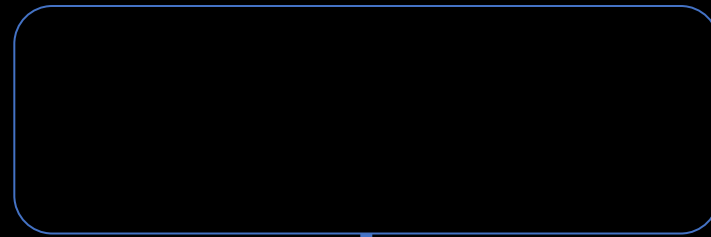
GEDRAG

Michie et al., 2018

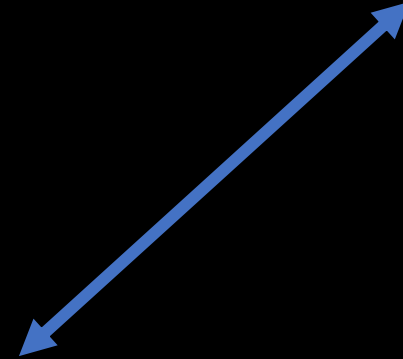
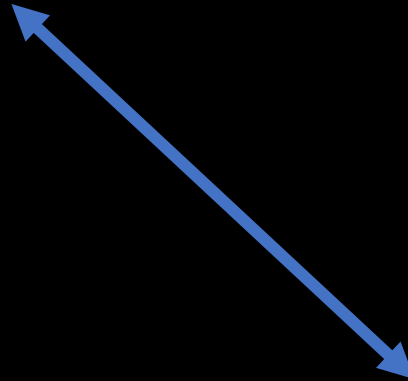




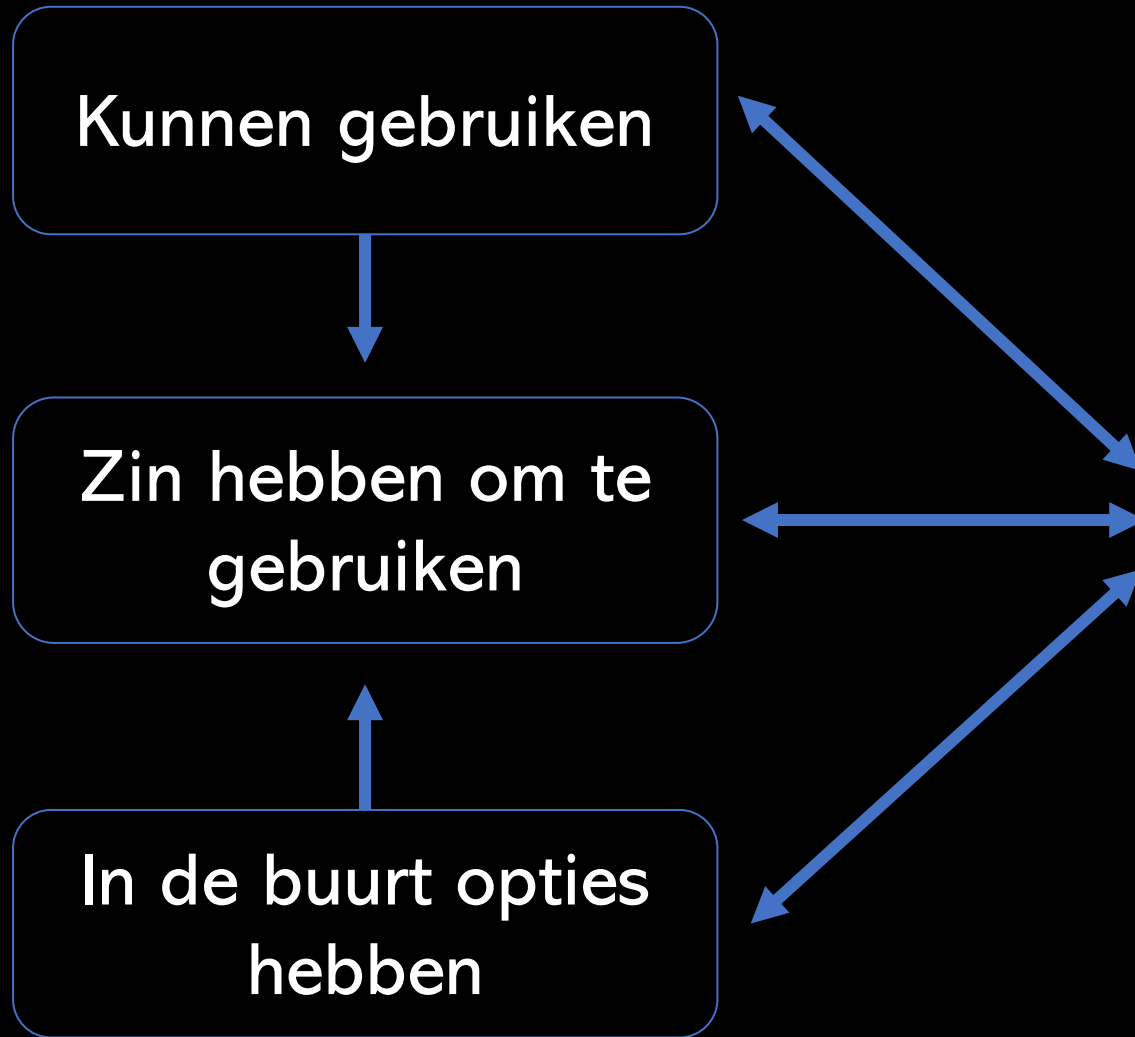


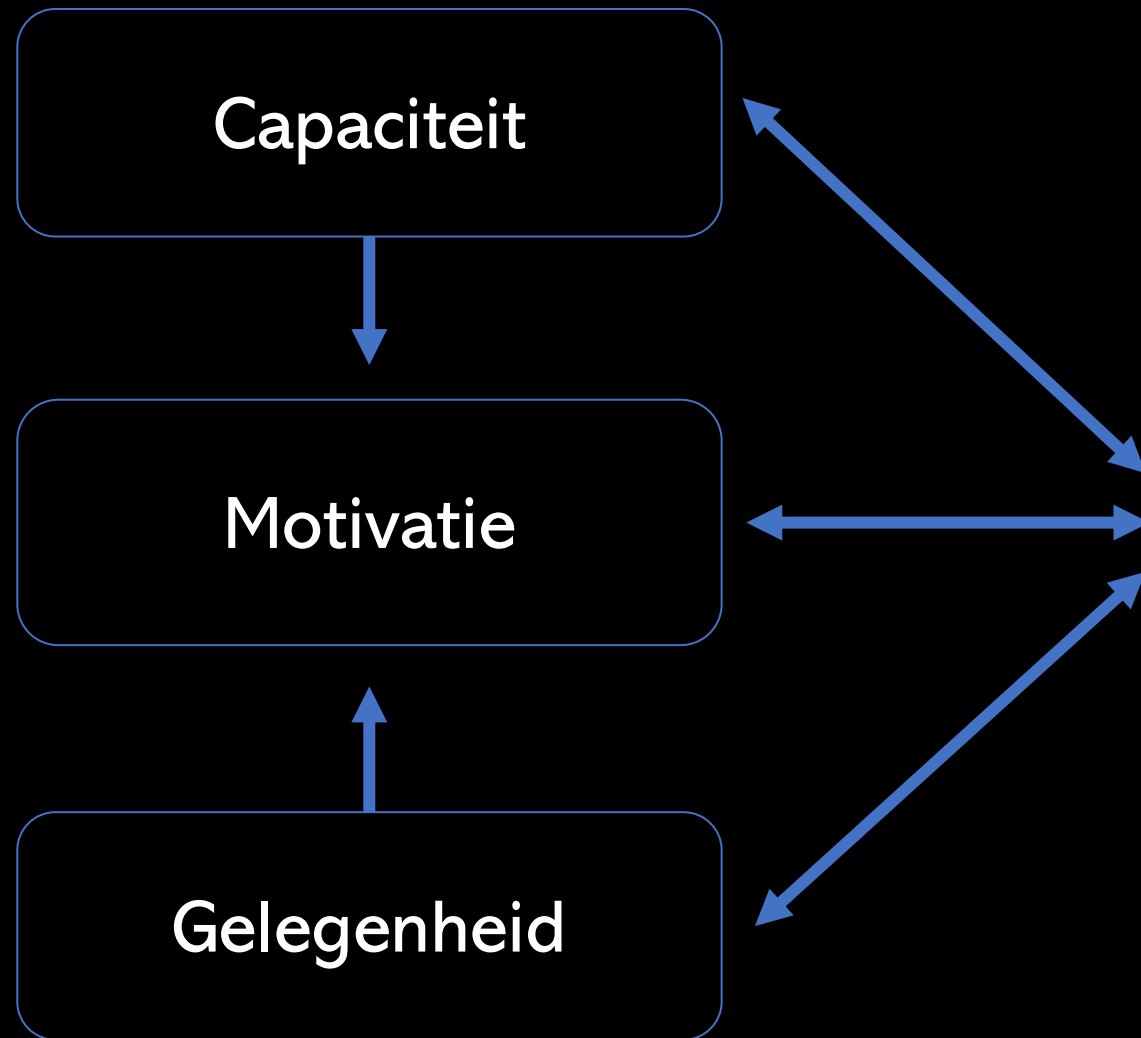


In de buurt van de
zee zijn



BELANGRIJK dat
met **beleid** wordt
ingespeeld op
alle drie rand-
voorwaarden!





≠

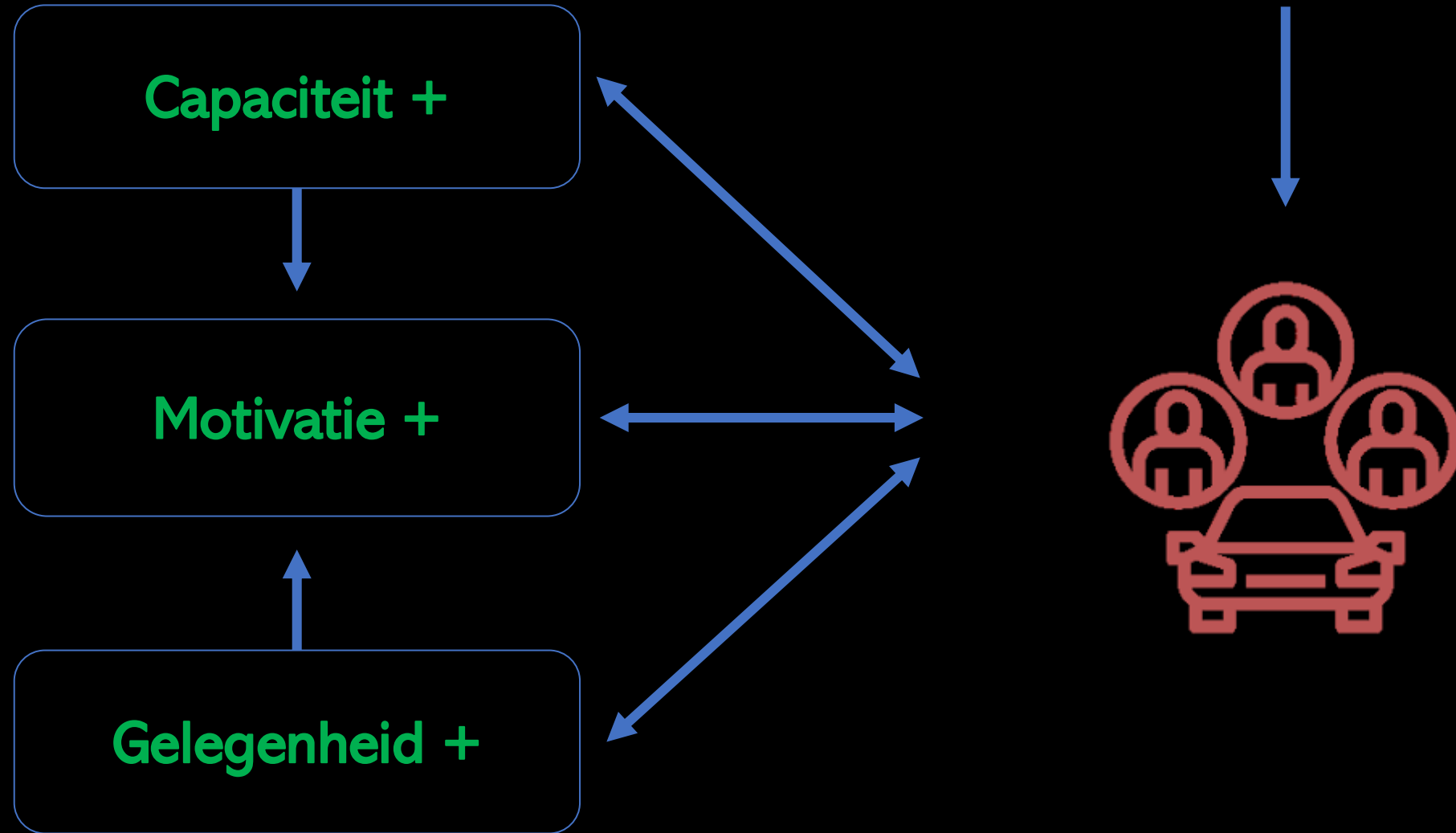




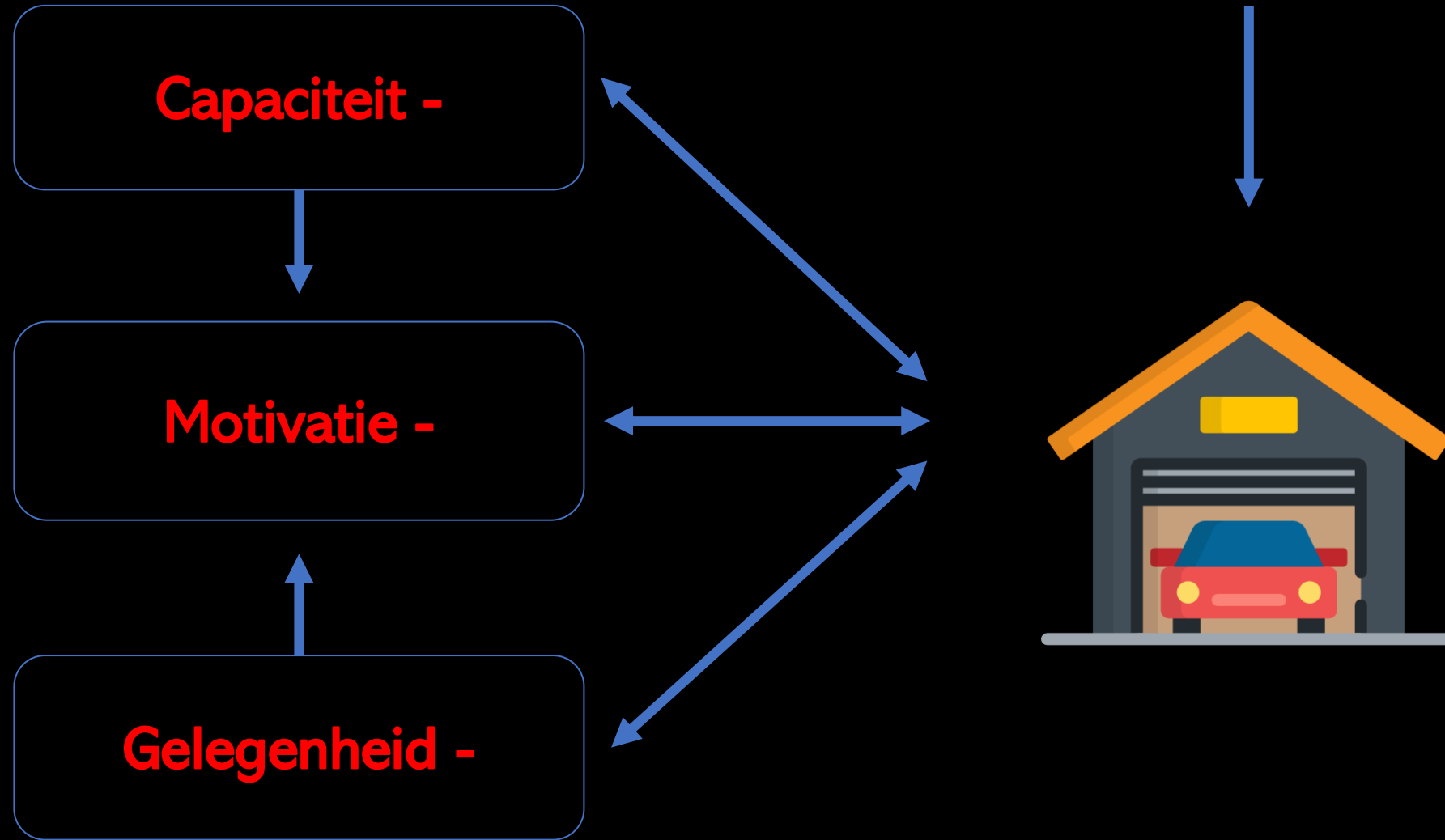
Motivatie
Ambivalent



Faciliteren **nieuw** gedrag



Inhiberen **bestaand** gedrag

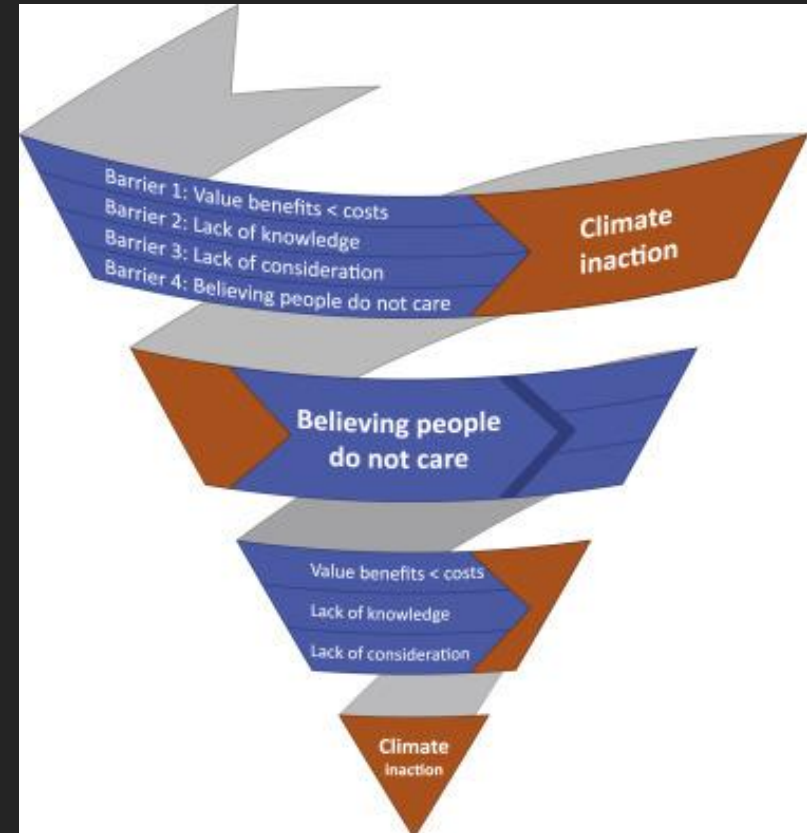


Minister Harbers: 'Auto blijft belangrijk voor Nederland'

De auto is het populairste vervoermiddel in Nederland en zorgt er volgens minister Mark Harbers van IenW voor dat 'iedereen naar werk, familie of sport' kan. Hij vindt dus dat gemeenten door het hele land ruimte moeten blijven geven aan de vierwielers. 'Het beste tijdperk van de auto ligt nog voor ons.'

'Mensen willen en kunnen vaak niet zonder hun auto. Vanuit ons ministerie wordt geïnvesteerd in alle vormen van mobiliteit en dus zeker ook in autobereikbaarheid. Het wordt weer tijd dat de auto de prominente plek ook weer aan de gesprekstafels van de overheid krijgt, waarbij we kijken naar hoe de kracht van de auto kan worden ingezet om Nederland zo goed mogelijk bereikbaar te krijgen.'

Spiral of Inaction

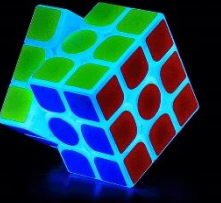


‘Moral Disengagement’



**Gebrek aan (individueel)
eigenaarschap**

2 x 2 x 2



Autobezit

(On)Gewenst

Autodelen

Fysieke route

Sociale route

Fysieke route

Sociale route

1. Gedoe

3. Onbelangrijk

1. Gemak

3. Belangrijk

2.
Onaantrekkelijk

4. Abnormaal

2. Aantrekkelijk

4. Normaal

Beleid vertalen naar
effectieve maatregelen

Fixers

Coaches

Opleiding

Training

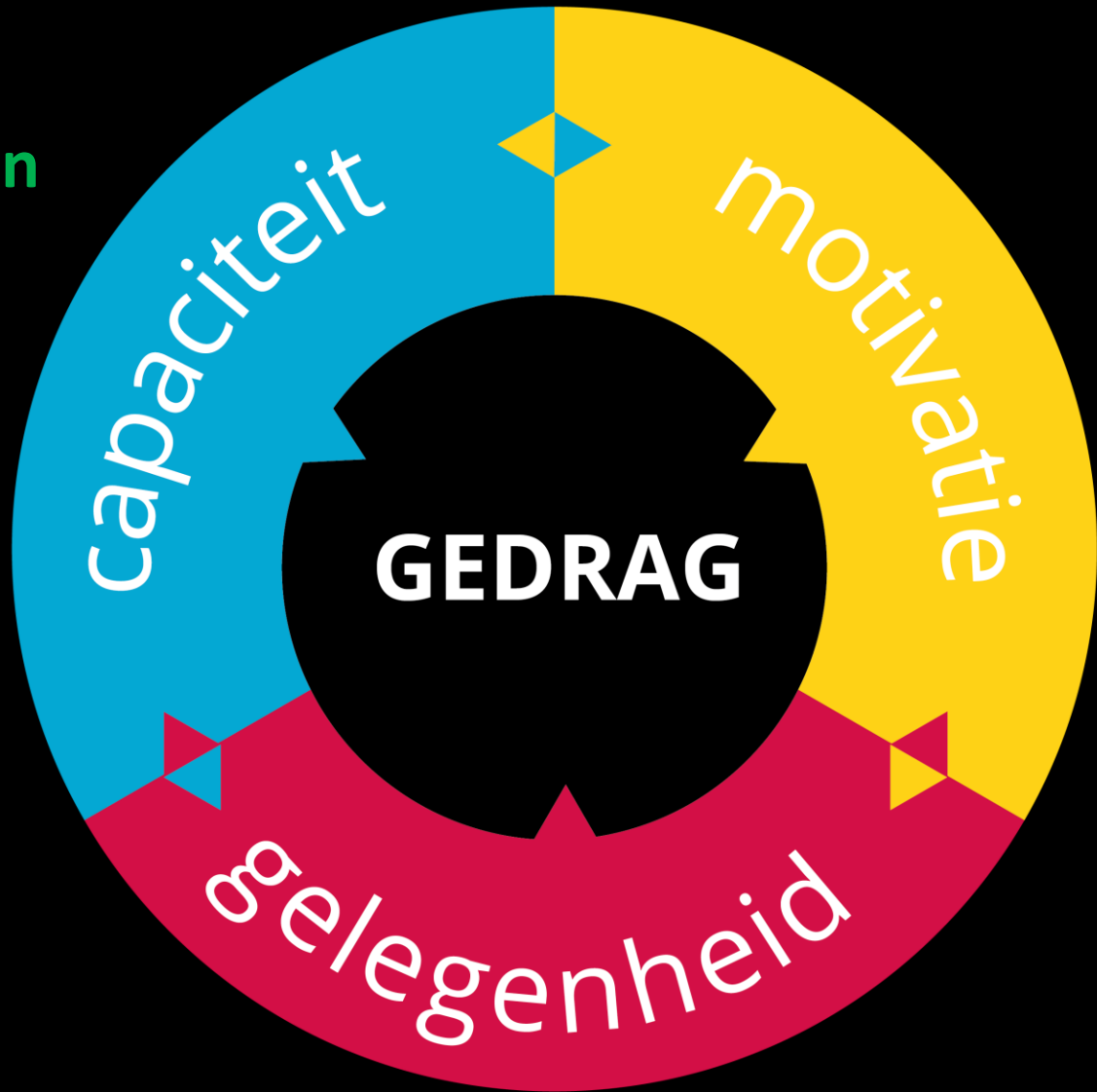
Sancties

Handhaving

Regelgeving

Voorzieningen

Beprijzing



Communicatie

Ambassadeurs

Sociale
marketing

Subsidies



De tegenkracht van de **status quo** en de dwingende behoefte aan **individuele vrijheid**



Reint Jan Renes, November 2023

Krachten bundelen in de uitvoering

Congres Regionale Energie en Lokale Warmte



‘Op olifantenjacht’ **Reint Jan Renes en Bas Koopman**